

Funded by
the European Union

Podpora AKTIVNÍHO a odpovědného občanství ve školách

Kritéria kvality dat a informací

Toolkit

I. Metodika pro učitele (list pro učitele)

MODUL 1 Spolehlivé zdroje informací

GYMNÁZIUM
JOSEFA RESSELA

Sukromna základna
škola
Felix

Slovakia

odpo
vědná
společ
nost

Learnable

www.ecece.org

WSB University

Podpora Evropské komise pro produkci této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nenes odpovědnost za jakékoli použití informací v ní obsažených.

Tato metodika byla vytvořena v rámci projektu ACTIVE financovaného z programu Erasmus+
Organizace odpovědná za zpracování materiálu: Odpovědná společnost, z.s.
Vytvořeno ve spolupráci s partnery projektu

Tato práce podléhá licenci [Creative Commons Attribution- ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

Autorství: Odpovědná společnost, z.s.

autoři: Mareš, Matěj a spol.

Přeloženo a editováno z anglického originálu

Verze 1.1

květen 2023

Kritéria kvality dat a informací

V Modulu 1 a odpovídající Aktivitě 1 se primárně zaměřujeme na otázku důvěryhodnosti zdroje informací. Neměli bychom ale zapomínat na to, že otázku důvěryhodnosti je třeba chápat jen jako jeden z aspektů spolehlivosti informací (viz níže). Proto je již před zahájením Aktivy 1 důležité udělat si celkový obrázek o všech kritériích kvality dat, abychom pochopili, že důvěryhodnost informačního zdroje je klíčová, ale stále jen jedním z aspektů, na které bychom měli hledět.

Data a informace by měly mít požadovanou kvalitu, aby mohly podporovat naše rozhodnutí. V tomto smyslu by data a informace by měly naplňovat následující kritéria kvality (vlastnosti):

- Relevance
- Spolehlivost, validita (přesnost) a úplnost
- Dostupnost

Relevance dat je rozsah, v jakém poskytují náhled na otázky uživatele. Shromážděné informace a údaje by měly být rovněž relevantní pro daný problém.

Relevanci lze vidět ve dvou dimenzích:

- Relevance dat pro uživatele
- Relevance se týkala problému (předmět, cílové skupiny atd.)

Výše uvedené dimenze relevance jsou vzájemně propojeny, protože my jako příjemce chceme mít relevantní data pro přijímání relevantních rozhodnutí. Data by měla zejména odpovídat účelu, se kterým data shromažďujeme. Ale také by měla být relevantní z hlediska řešeného problému a otázky, kterou zkoumáme. Relevance týkající se předmětu je spojena s kritériem úplnosti (viz níže). Nesmíme zapomínat ani na cílovou skupinu a uživatele našich výstupů.

Pro vyhodnocení relevance dat bychom si měli položit a odpovědět na následující otázky:

Jsou data relevantní pro problém, který zkoumám?

O čem data jsou, jakých témat a otázek se týkají (nebo jaké otázky vyvolávají)?

Co mi data říkají o daném tématu?

Jsou data v souladu s oblastí mého zájmu?

Spolehlivost dat ukazuje rozsah, ve kterém můžeme důvěřovat v data shromážděná ve vazbě na řešené otázky a téma. Spolehlivost je spojena s otázkou: **Můžeme se na tato data/informace spolehnout při rozhodování nebo formulování závěrů o problému?**

Abychom získali důvěru v data, měli bychom zvážit následující aspekty:

- **Zdroj dat (důvěryhodnost)** – jak je důvěryhodný zdroj dat nebo způsob jejich sběru, který se ukázal jako spolehlivý a důvěryhodný.
- **Validita** – odkazuje na přesnost údajů. Data by měla odpovídat skutečným vlastnostem a charakteristikám objektu, ke kterému se vztahují tak, aby co nejpřesněji reprezentovala realitu.
- **Úplnost** – jde o pokrytí celého rozsahu tématu (oblasti zájmu). Při rozhodování se nemůžeme spoléhat na data, která by řešené téma pokrývala pouze částečně a ne úplně. Nikdy samozřejmě nemůžeme shromáždit “všechna data a informace” o řešeném problému, ale je třeba aby data a informace, které využíváme pro rozhodování pokrývala relevantní aspekty řešeného tématu. Úplnost je také spojena s pokrytím odlišných aspektů a úhlů pohledu na

řešené téma a úzce se datýká i otázky konitivních zkreslení (záměrné selekce vybraných informací, které potvrzují předem dané představy o daném tématu).

Jaké **otázky ohledně zdroje dat** bychom si měli položit (více viz také část Jak sbírat data a Jak přistupovat k informacím na internetu):

Kdo je autorem, kdo jej vytvořil?

Jakou motivaci mají tvůrci pro prezentaci informací? Jak to ovlivní spolehlivost zdroje?

Má autor specifické zájmy na výsledku? Jaké jsou (možné) motivace autorů?

Jaké jsou reference pro důvěryhodnost zdroje informací?

Jaký je pohled zdroje/autora?

Nejsou shromážděná data a inforamce zatížená, jen jedním úhlem pohledu (narativem)?

Jaké zdroje autor používá? Jsou tyto zdroje spolehlivé?

Jaké **otázky ohledně validity dat** bychom si měli položit:

O jaký druh informací se jedná (fakt/názor/propagace PR)?

Byla pro získání dat použita adekvátní metoda sběru?

Jsou poskytnuté informace podloženy důkazy?

Jsou prezentovaná fakta skutečně platná – přesná, odpovídají realitě (důkazy jsou poskytnuty, věříme věrohodnosti použité metody)?

Jsou předložené informace koherentní samy o sobě a s dalšími dostupnými důkazy?

Jaké **otázky ohledně úplnosti dat** bychom si měli položit:

Jaké aspekty problému pokrývají data/informace (říkají vše, co potřebujeme/měli bychom vědět)?

Pokrývají data všechny relevantní aspekty tématu?

Jsou při shromažďování důkazů vzata v úvahu všechna relevantní hlediska spojená s řešeným tématem?

Nejsou shromážděná data zaujatá ve prospěch nebo neprospěch nějakému úhlu pohledu (narativu)?

Dostupnost dat týká zdrojů a nákladů, které je třeba vynaložit k získání dat. Je důležité zvážit zdroje (lidi, čas, peníze), které musíme investovat a jsme ochotni investovat, abychom získali data a informace pro rozhodování. Výzkum (postup sběru dat) je proto třeba nastavit s ohledem k prostředkům, které máme k dispozici (např. jsme si nemohli dovolit udělat vlastní průzkum, protože nemáme čas na jeho provedení, nebo si nemůžeme dovolit nakupovat data z konkrétního datasetu).

Otázku dostupnosti je nezbytné posoudit ve vztahu ostatním kritériím kvality dat a inforamcí. Přesto, že vždy budeme (a každý výzkumník bude) omezen z hlediska dostupných zdrojů, do sběru dat a informací k řešenému tématu bychom vždy měli **investovat minimálně tolik úsilí, abychom naplnili nezbytné požadavky z hlediska kvality dat** (relevance, ověření zdroje, validity a úplnosti dat). Rovněž bychom si vždy měli být vědomi omezeními s ohledem na dostupnosti dat pro naše rozhodování.

Vzhledem k tomu, že sběr dat (důkazů) je úzce spojen s použitými výzkumnými metodami (ať se to týká výzkumu od stolu tak terénního výzkumu), měli bychom zvážit aspekt dostupnosti v kontextu celkového návrhu výzkumu (podrobnosti viz Modul 3 Výzkumná fáze).

Jaké **otázky ohledně dostupnosti dat** bychom si měli položit:

Jaký čas bude potřeba ke sběru dat pomocí předpokládaných metod a nastaveného postupu?

Jaké zdroje (osobní, finanční) budou potřeba ke sběru dat pomocí předpokládaných metod výzkumu?

Jaké znalosti/kompetence budou potřebné ke sběru dat pomocí předpokládaných metod výzkumu?

Zajistí nám vložené úsilí data a informace v rozsahu a kvalitě, kterou potřebujeme pro naše rozhodování?

Stojí vynaložené úsilí za přínosy, která získáme? Opravdu potřebujeme tato data? Co nám řeknou a co nám bez nich bude chybět (viz kritérium úplnosti)?

DŮLEŽITÉ Z výše uvedeného vyplývá, že důvěryhodnost zdroje a fact checking je klíčovým aspektem spolehlivých informací, ale ne jediným. Abychom řešené problematice skutečně porozuměli a abychom se mohli odpovědně rozhodovat, měli bychom vzít v úvahu i další kritéria (relevanci, validitu a úplnost).

SHRNUTÍ (jak to uplatnit při výuce) Při používání bychom měli zkontrolovat, zda jsou data relevantní (pro nás a týkající se problematiky) a spolehlivá (věrohodná, validní a úplná). Při získávání dat a informací bychom měli posoudit jejich dostupnost v souladu s dostupnými zdroji.